

Novi prosvetni minister g. Dragiša Cvetković

V novi kraljevski vladi, ki jo je sestavil g. Dragiša Cvetković, dosednji minister za socialno politiko in narodno zdravje, je prevzel resor ministrstva za prosveto g. Stevan Čirić, dosednji predsednik narodne skupščine in narodni poslanec.

G. Stevan Čirić je postal prvič prosvetni minister v vladi Bogoljuba Jevtića, v decembru 1934. leta. Takoj po tem, ko je prevzel posle prosvetnega ministra, je bil 29. decembra 1934. pri njem glavni odbor JUU in mu ob tej priliki iznesel vsa aktualna prosvetna, šolska in stanovska vprašanja.

Na izvajanja predsednika JUU g. Dimnika je minister odgovoril, da se bo iskreno zavzel za vsa vprašanja, za katera pričakuje učitelstvo nujne rešitve. Še posebej je naglasil željo po sodelovanju z učiteljskim združenjem. Med drugim je izjavil tudi sledeče: konkretno iznesena vprašanja je treba razdeliti v pet skupin. To so v prvi vrsti vprašanja šole in pouka, drugo interesi učiteljskega stanu brez materialnih zahtev, tretje stanovska vprašanja materialne prirode, četrto važnejša vprašanja, ki nimajo splošnega značaja, toda z ozirom na banovinske, krajevne in druge prilike čakajo na nujno rešitev, in peto vprašanje učiteljskega dela izven šole v državi in izven nje s pomočjo mednarodnih zvez — in to v idealistični smeri in v službi naše domovine.

Ker so vsa ta vprašanja tudi danes zelo aktualna, verujemo, da bo g. minister o vseh teh obdržal ono mišljenje, ki ga je imel leta 1934.

Naglasiti moramo še to, da se je g. minister Čirić v svojem govoru, ki ga je imel 24. marca 1935. na radiu v Beogradu, zelo laskavo izrazil o učitelstvu in mu med drugim dal tudi sledeče priznanje:

Učitelji, ostanite verni samim sebi in svoji preteklosti, v vaših rokah je bila usoda naroda, v vaših rokah je usoda Jugoslavije.

Žena in delo

O tem, da je neka biološka razlika, ki je utemeljena v opravljanju določenih naravnih funkcij, med žensko in moškim, ni dvomiti. Da obstoja radi tega tudi psihološka razlika je nujno (saj je biološka diferenciacija tako dominantna, da se nam na prvi pogled kaže psihološka, ki iz prve izvira). Dočim je biološka razlika raziskana, določena, nam o psiholoških posebnostih ni mnogo znanega. Ugotoviti je torej treba, v čem obstoje te posebnosti, v koliko one moškega, žensko za udejstvovanje v dveh osnovnih nalogah človeštva usposablja, neusposablja; kakšen prvenstveni delokrog jima določajo, more li biti v škodo celokupnega človeškega napredka, če se prvi ali drugemu udejstvovanje v eni izmed omenjenih nalog prepreči, zavira, protinaravno usmerja.

Z nekaj izjemami, katere se niso ustale, oziroma so v veljavi pri primitivnih ljudstvih, je po vsem svetu družbeni red, ki sloni na družini kot osnovni organizaciji človeške družbe. (O vprašanju, če je ta red najbolj, pravilen, se je v sociologiji mnogo razpravljalo; mnenja so deljena.) Ugotavlja se sledeče: pri vseh narodih, ki so bili, so sotorci danes prevladujočega kulturno-civilizacijskega sistema, je bila družina temelj večjim organizacijskim skupnostim.

Ako proučujemo družino v zgodovinski dobi, vidimo, da sta si žena in mož približno takole razdelila delo: 1. ž.: žena upravlja dom; 1. m.: preskrbi kar je potrebno za vzdrževanje družine; 2. ž.: če časa preostaja ima sodelovati pri preskrbi doma; 2. m.: preostali čas svobodno uporabi; 3. ž.: preostali čas je njen, oziroma movev.

Iz gornjega sledi, da je ženi ostalo le malo časa ali nič za kako drugo udejstvovanje (nastopajo še drugi razlogi: biološka razlika kot taka, primitivnost nazorov itd.; v preteklosti je bila žena nedvomno močno zapostavljena). Razumljivo je, da žena dolgo ni stopila v krog tvorcev kulture, civilizacije, ki sta zato precej »moško« usmerjeni. V teku časa pa je žena kljub vsem zaprekom prišla v stik s kulturo in jo je ta, ker je ona prav tako duhovno bitje, zainteresirala, pritegnila. [Človeška narava je dvojna, transcendentalno-duhovna in materialno-telesno-(duhovna). Ti dve človekovi naturi sta si v polarnem nasprotju; med njima je trajna borba. Osnovni dve človeški nalogi sta: 1. ohraniti in vzdrževati rod; 2. iskati odgovorov na vprašanje »Zakaj.« Žena se je torej začela za kulturo zanimati, se v tem pravcu udejstvovati in je v zadnjih stoletjih ogromno naredila. (To ji je dalo legitimacijo za sodelovanje na vseh poljih našega udejstvovanja.) Gotovo pa se žena, ki se posveti takemu delu, družini odteži, da le-ta ni več ženin edini, — in možno je, — nič več osnovni, primarni interes. Družina zavzame v tem primeru v zanimanju obeh glavnih njenih delov podrejeno mesto. Vsekakor ji to škoduje, ruši njeno kompaktnost, jo ovira v njenem razvoju na račun zaroda. Neprecenljiva škoda pa bi nastopila prav tako za celotni kulturni razvoj, ako bi se žene čisto odpovedale tvornemu kulturnemu delu. (Navedeno potrjuje, da je hipoteza o nasprotju osnovnih nalog upravičena.)

S stališča družine bi bilo želeli, da žena ostane samo družini; da se dožene končni človekov namen, je prav tako potrebno so-

delovanje žene kot moža. Oboje je za človeštvo življenjske važnosti. Naše opravljanje naznačenih dveh nalog je torej tako uravnati, da vsaki damo, kar največ moremo. (Bilo bi o tem potrebno mnogo razpravljati; ker pa bi se s tem članek preveč raztegnil, bom navedel le zaključke svojih razmišljanj.)

1. Žena ima dolžnost udejstvovati se kulturno.

2. Njena prvenstvena naloga je voditi, vezati družino (to je utemeljeno v njej sami).

I. Mož mora delati duhovno;

II. skrbeti v enaki meri za družino. 1. 2 ter I, II so enakovredne dolžnosti, vendar pa jim je od narave določen gornji vrstni red.

Iz navedenega izvajam dalje naslednje:

A. Moški in ženska se morata udejstvovati kulturno, javno.

B. Naloga ženske in moškega je porajati zarod, ga negovati, zanj skrbeti.

Izdatki za prosveto

Iz ekspozice g. bana na X. zasedanju banškega sveta so razvidni tudi sledeči podatki o razvoju in dvigu šolstva v dravski banovini.

Od 1935. do 1939. je število ljudskih šol naraslo za 7, oddelkov za 254, otrok za 2998 in učnih oseb za 196. Vprašanje nezaposlenosti učiteljskih abiturientov in abiturientk, ki jih je bilo 1936. še nad 700, se bliža likvidaciji, danes jih je namreč le še 200.

Vzdrževanje ljudskih šol je stalo leta 1935/36. občine 25,2, banovina je dala 1,7 milijona dinarjev podpor, le za 1936/37. je stalo vzdrževanje občine 24,5, banovina 1,7; leta 1937/38. pa je stalo vzdrževanje ljudskih šol banovina 16,3 milij., podpora je dala banovina 1,7, občine pa so imele 12,85 milijona dinarjev vzdrževalnih stroškov; v letu 1938/39.: banovina 16,5, ban. podpore 1,7, občine 12,27 milij.; leta 1939/40.: banovina 17,3, podpore banovine 1,8 in občine 14 milijonov dinarjev. V zadnjih 3 letih je bilo dograjenih 17 novih ljudskih šol, zida se jih 7, v letu 1939. pa bodo začeli zidati še 9 šol. Za zgrajena šolska poslopja in za prezidavo je bilo izdanih 28,5 milijona dinarjev (banovina 2,16 milij. dinar-

C. Ženske naj se torej udeležujejo dela v vseh poklicih (one imajo do tega nedvomno pravico; ako bi to hoteli preprečiti, bi nastale sila škodljive posledice).

Seveda se veče z gornjim brez števila vprašanj, ki bi jih morali rešiti, razvozlati. (V koliko ženo ovira priroda za opravljanje nekaterih poklicev; socialna vprašanja — vprašanje zakona, vprašanje onih, ki se ne poročijo, ne morejo poročiti; vprašanje družine vobče, vprašanje nagrad za delo, vprašanje življenjskega standarda itd.; odnos vršila nekega poklica do stvari same oziroma nagrade; vprašanje celokupne vzgoje itd.)

Pripominjam, da je ta problem zelo globok in zapleten, da zadeva človeštvo v koreninah. Namen članka je usmeriti razmišljanje prizadetih v pravo smer, v objektivno gledanje, da bi s tem doprineslo prav učitelstvo čim več pravih zaključkov ter tako vršilo svojo dolžnost.

K. Mirko.

Teden roditeljskih večerov na poskusni šoli v Ljubljani

Sicer presega okvir našega lista, poročati o tečajih za starše, ki jih prirejajo posamezne šole, vendar pa moramo pri tem vzgojnem tednu narediti izjemo. Prvič ga je priredila naša prva in doslej edina poskusna šola v Sloveniji, drugič ga je organizirala šola sama brez pomoči drugih društev, ki običajno take tečaje prirejajo, in tretjič so predavatelji povedali marsikatero bridko resnico, ki jo doslej na sličnih tečajih nismo čuli, kljub temu, da je bilo nujno potrebno tudi nanje opozoriti.

Bežigradska poskusna šola je bila ustanovljena v lepem, novem šolskem poslopiju s šol. letom 1937/38., ko so bile slične šole ustanovljene tudi v ostalih banovinskih glavnih mestih. Leto preje (1935/36.) pa Beograd. Naloga »poskusnih« šol ni eksperimentiranje z učenci — temveč sistematično prilagoditi svoje delo sodobnim zahtevam in potrebam in dati priliko tudi učitelstvu, da si ogleda način in uspehe takega dela. Morda je od tod tudi naziv teh šol »ogledna šola«. Da ljubljanska poskusna šola v polni meri ustreza svoji nalogi, pričajo številne hospitacije, ki se vrše na šoli, priča metodična razstava in pričajo tudi tesni stiki, ki vežejo šolo in dom učenca. Starši najdejo v šoli navodila tudi za svoje vzgojno delo doma, šola jim je prav po-

trebna vzgojna posvetovalnica, kot bi morala to vsaka šola biti. Sestanki staršev se vrše skupno za vso šolo, pa tudi za vsak razred posebej, da imajo starši priliko ogledati si, kje so njihovi otroci preko dneva in kaj delajo.

Na večkrat izraženo željo je šola organizirala prošli teden (od 6. do 11. t. m.) poseben večerni tečaj za starše z zaključno akademijo šolskih otrok v nedeljo, 12. t. m. Potrebnost takega tečaja so najbolje izpričali starši sami, ki so vse večere napolnili veliko šolsko telovadnico in so nazadnje še izrekli željo, naj bi kmalu zopet tak tečaj ponovili.

V ponedeljek je šolski zdravnik dr. J. Logar prav lepo opisal zdravstveno stanje mladine. V torek je govoril pedagoški vodja poskusne šole R. Kobilica o vzgojnih ovirah in napakah današnjega časa, ko je v javnosti pedagoške odgovornosti tako malo, da je vzgoja v šoli prav težavna. V sredo je predaval učitelj poskusne šole Miroslav Zor o načelih vzgoje in pouka v šoli. Razložil je staršem, v kakšni zvezi je šola z življenjem in kakšno je šolsko delo, ki sloni na sodobnih načelih pedagogike in pedagogije. V četrtek je predaval predstojnik manjšinskega instituta prof. Savo Cermelj o narodnostni vzgoji. Predavanje in debata sta prinesli dognanje, da sta narodnostna in državljanska vzgoja potrebni. Za

Zgodovinski pregled razvoja učiteljske organizacije v Sloveniji

Ob 70 letnici našega stanovskega združenja

(Nadaljevanje in konec.)

Listi slovenske učiteljske organizacije.

»Popotnik«. Ko se je ustanovila Zaveza, sta izhajala dva učiteljska lista, v Ljubljani »Učiteljski tovariš«, v Mariboru »Popotnik«. Ustanovna glavna skupščina Zaveze v Ljubljani 1. 1889. je proglasila »Popotnik« za Zavezino glasilo, v svojo last pa ga je prevzela od dotedanjega lastnika učitelja Mihe Nerača šele z januarjem 1. 1900. Do 1. 1902. se je tiskal v tiskarni sv. Cirila in Metoda v Mariboru, pozneje v Hribarjevi in Zvezni tiskarni v Celju, od leta 1907. dalje pa v Učiteljski tiskarni. »Popotnik« izhaja 60 let.

»Učiteljski tovariš« je najstarejši slovenski list. Ustanovljen je bil 1. 1860. in izhaja tako letos že 79. leto. Sprva je bila njegova lastnica Miličeva tiskarna v Ljubljani. Pozneje ga je prevzelo v last »Slovensko učiteljsko društvo« v Ljubljani, s 1. januarjem 1900. pa »Zaveza«, ki je postala tako lastnica tudi drugega učiteljskega lista. Oba sta doslej objavljala pedagoške pa tudi organizacijske in stanovske članke. Zaveza je lista takoj preosnovala. »Učiteljski tovariš« je postal stanovsko glasilo, »Popotnik« pa služi od tedaj zgolj obravnavi pedagoških in šolskih vprašanj.

»Prosveta«. Potreba organiziranja in sistemiziranja učiteljskega izvenšolskega dela je nujno narekovala osnove posebnega lista. Zato je učiteljska organizacija pričela izdajati »Prosveto«, kot prilogo »Učiteljskega tovariša«. »Prosveta« je glasilo JUU za delo učitelstva v šoli in med narodom. Izhaja osmo leto.

Skrb za napredek šolstva in izobrazbe učitelstva. Tej skrbi služita v veliki meri vso dobo svojega obstoja »Popotnik« in »Učiteljski tovariš«. Zlasti v letih po vojni je »Popotnik« mnogo doprinesel, da je nastalo pri nas živahno šolske reformno gibanje, ki je prineslo v naše učilnice novega duha.

V zvezi s sodobnim poukom so bile uvedene v ljudsko šolo tudi šolske radio oddaje. Organizira in vodi jih odsek za šolski radio, ki je bil s pristankom kr. banske uprave ustanovljen leta 1931. pri sekciji JUU. Radio oddaja postaja in kr. banska uprava denarno podpirata šolski radio tako, da sta možni dve šolski oddaji tedensko. Do konca leta 1938. je izvedel odsek 480 oddaj. Odsek za šolski radio dela za povišanje števila radio aparatov na šolah. V svojem programu ima tudi nedeljska vzgojna in kmetijska predavanja.

Takoj ob ustanovitvi je začela učiteljska organizacija skrbeti za dobre šolske knjige. To delo vrši od tedaj neprestano. Ker po zlomu Avstrije slovenske šole niso imele ustrežajočih čitank, je začela učiteljska organizacija izdajati »Šolski list« za vse tri stopnje. Skrbela pa je vedno tudi za moderna šolska učila in samoučila. V svojem okrilju je ustanovila sekcija 1. 1936. poseben odsek za šolske čitanke, leta 1938. pa pedagoško literarni odsek, ki skrbita za sestavo sodobnih učnih in pomožnih knjig.

Za obravnavo šolsko organizatoričnih vprašanj je osnovala učiteljska organizacija v svojem okrilju poseben »Šolsko upravni odsek«. Odsek je izdelal več osnutkov zakona o ljudskih šolah in osnutkov pravilnika k temu zakonu, ki jih je predložila organizacija prosvetnemu oddelku in ministrstvu prosvete. — Zlasti je deloval ta odsek tudi za preureditev vzdrževanja ljudskih šol, ki je bilo do prenosa vzdrževanja na bansko upravo tako slabo, da je šolsko delo trpelo.

Odsek za obrtno in trgovsko nadaljevalno šolstvo ima nalogo skrbeti zlasti za napredek tega šolstva. Obravnava vsa vprašanja, ki zadevajo to šolstvo. Njegove sklepe predlaga organizacija banski upravi ter Delavski in Trgovski zbornici.

Odsek za kmetijsko in gospodinjstvo nadaljevalno šolstvo dela za pospeševanje tega šolstva. Vzbuja med učitelstvom zanimanje za kmetijsko in gospodinjstvo nadaljevalne šole in skrbi, da se vzgoji za te šole zadostno število učiteljskega naraščaja. Prva leta je bila »Prosveta« tudi njegovo glasilo.

Zlasti skrbi organizacija za dvig učiteljske splošne in razširitev strokovne izobrazbe. Zato deluje predvsem za to, da dobi učitelstvo akademsko izobrazbo. Na zborovanjih svojih društev prireja praktična šolska in znanstvena pedagoška predavanja, v teku počitnic pa je priredila doslej za učitelstvo več počitniških samoučevalnih tečajev.

Kulturno delo:

Šolski muzej je bil otvoren 1. 1898. Organizatorji muzeja so nabrali bogate zbirke. Ker ni bilo sredstev za lastne prostore, je bil nastanjen v različnih ljubljanskih šolah. Mo-

ral pa se je večkrat seliti — nazadnje na Grad. Pri selitvah so zbirke močno trpele, nekatere so se uničile. Ker ni bilo upati, da bo kdaj zmožel najemninu za lastne prostore, je Zaveza muzej opustila. Zbirke je podarila šolam, ostala je le knjižnica, ki je sedaj last sekcije JUU.

Skrb za mladinsko literaturo: Sprva se je omejevalo delo organizacije zgolj na ocenjevanje mladinskih knjig. Že leta 1895. pa je ustanovila Zaveza »Knjižnico za mladino«, ki jo je izdajala tiskarna Gobrešek v Gorici. Knjižnica pa ni imela potrebne denarne podpore, zato je leta 1906. prenehala izhajati. Izdala je 31 zvezkov. Pozneje je ustanovila Zaveza Jan Legovo knjižnico, ki pa je tudi izdala le tri zvezke in potem prenehala. V letu 1899. je ustanovila mladinski list »Zvonček«, ki je izšel prvič januarja 1900. List je lepo uspeval. Leta 1926. pa ga je slovenska učiteljska organizacija opustila. Pozneje ga je pričela izdajati Učiteljska tiskarna.

Z namenom, da poživijo in izboljša slovensko mladinsko knjigo književnost, da poceni slovensko mladinsko knjigo in jo razširi tudi v najsamotnejšo gorsko vas, je bil ustanovljen leta 1929. pri sekciji JUU odsek »Mladinska matica«. Mladinska matica izdaja mesečno revijo »Naš rod« in 3 do 4 knjige rednih izdaj ter par knjig izrednih izdaj. Da dobi čim boljše rokopise, razpisuje — redno edina izmed slovenskih založb — po 3 do 4 literarne nagrade na leto. Cena letni naročnini je 25 din. Za to ceno dobi naročnik revijo »Naš rod« in 3 do 4 knjige rednih publikacij Mladinske matice. »Naš rod« in redne publikacije izhajajo v nakladi 24.000. V teku 10 let svojega obstoja je razširila Mladinska matica med našo mladino 9 letnikov »Našega